

1997.-332 с.

2. Маслоу А. Новые рубежи человеческой природы / А. Маслоу; под общ. ред. Г. А. Балла. - М.: Смысл, 1999. - 423 с.

3. Кон І.С. Психологія ранньої юності. /І.С. Кон. - М. «Сфера», 2000. - 59 с.

4. Фромм Э. Бегство от свободы / Э. Фромм; пер. с англ. Г. Ф. Швейника. - М. : Прогресс, 1990. - 269 с.

Dr Beata Zieba,

**Wydział Pedagogiczny Uniwersytetu Rzeszowskiego,
Rzeszowie, Rzeczpospolita Polska**

WPLYW MIGRACJI ZAROBKOWEJ RODZICOW NA KSZTALTOWANIE SIE. SWIATA WARTOSCICH DZIECI -ASPEKT PEDAGOGICZNY

O migracji zarobkowej mowi sie coraz czesciej nie tylko w aspekcie politycznym, gospodarczym, ale tez jako pewnym problemie społecznym rzutującym na relacje wewnątrzrodzinne i mającym wpływ na wychowanie dzieci.

Oprócz niewatpliwych walorów takich, jak: poprawa jakości życia rodziny i szybkie zaspokojenie potrzeb egzystencjalnych rodziny - wiele jest negatywnych aspektów tego stanu rzeczy.

Tesknota członków rodziny za sobą, samotność w sytuacjach kryzysowych, wirtualne formy porozumiewania się i podtrzymywania więzi rodzinnych (Skype i inne komunikatory internetowe, telefon, maile), przeniesienie obowiązków rodzicielskich nieobecnego rodzica na tego, któremu pozostał obowiązek zadbania o dzieci, dom i resztę członków rodziny, nie mówiąc o obowiązkach związanych z wykonywaniem swojej pracy zawodowej - to jedne z nielicznych negatywnych stron migracji rodzica w celu poprawy sytuacji materialnej rodziny. Te problemy niejednokrotnie generują kolejne, dotyczące zarówno kondycji psychicznej i fizycznej członków rodziny (która różnie może znosić rozstanie i obowiązki z tego tytułu ptynace), jak i relacji malżeńskich, rodzicielskich, rodzinnych i wychowawczych.

Dzieci potrzebują kontaktu obojga rodziców. Często porównują swój status z sytuacją innych dzieci. Zazdroszcza im codziennej możliwości kontaktu z obojgiem rodziców, rozmów. Dzieci mających jednego lub oboje rodziców migrujących za chlebem, bo tego wymagała ich sytuacja materialna - tesknia i różnie II tesknote objawiają. Jedni są agresywni, sprawiają problemy wychowawcze, bo chcą tym samym zwrócić na siebie uwagę i zmusić rodzica do powrotu do domu, bądź czują się niekontrolowani i bezkarni w sytuacji, gdy jeden z rodziców przejął na siebie całą opiekę nad domem i wychowaniem dzieci

• jest obciążony i zmęczony obowiązkami rodzinnymi. Inna grupa - stara się pomagać w domu, wyreczając rodzica, staje się bardziej odpowiedzialna, roztropna, dojrzała - miło tym dzieciom, gdy są chwalone za przejęcie części obowiązków domowych na siebie i radzenie sobie z obowiązkami szkolnymi, odnosząc jakieś sukcesy.

Eurosieroctwo jest z punktu widzenia pedagogicznego - poważnym problemem wymagającym działań profilaktycznych i pedagogizacji rodzin dotkniętych tym problemem.

Каткова Т.А., старший викладач кафедри практичної психології,
Кругла Л.П., студентка 4 курсу спеціальності «Практична психологія»,
Мелітопольський державний педагогічний університет імені
Богдана Хмельницького, м. Мелітополь, Україна

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ У МІЖОСОБИСТІСНИХ СТОСУНКАХ

Сучасний підліток живе в світі, складному за своїм змістом і тенденціям соціалізації. Підлітки більше за інші вікові групи страждають від нестабільності соціальної, економічної і моральної обстановки в країні, втративши сьогодні необхідну орієнтацію в цінностях і ідеалах, - старі зруйновані, нові не створені.

Набуває особливої актуальності дослідження девіантної поведінки неповнолітніх і шляхи його корекції у зв'язку із зниженням вікових меж. Деякі дослідники поведінки, що відхиляється, вважають за необхідне як основа рахувати психофізіологічні відмінності дітей, інші - психосоціальний розвиток. Так, В.К. Андрієнко розрізняє важких підлітків з педагогічною занедбаністю, з соціальною занедбаністю, з крайньою соціальною занедбаністю [1, с 150].

Широкі матеріали, здобуті Л.М. Семенюк на основі аналізу документації шкіл, бесід з вчителями, батьками, сусідами про інтереси, відносини кожного конкретного підлітка з однолітками, дорослими, його особливості, погляди, різні сторони поведінки, в процесі тестування, анкетування, обстеження дітей за допомогою опитувальників, творів і спостережень, дозволили їй виділити чотири групи: підлітки із стійким комплексом аномальних, аморальних, примітивних потреб, що мають деформацію цінностей і відносин, прагнучі до споживчого проведення часу; підлітки з деформованими потребами і цінностями, що володіють більш менш широким колом інтересів, що відрізняються загостреним індивідуалізмом, охочі зайняти привілейоване положення за рахунок утиску слабких і молодших; підлітки, у яких конфлікт між деформованими і позитивними потребами, що відрізняються однобічністю інтересів,

приспосовництвом, удаванням, брехливістю; підлітки, що відрізняються слабо деформованими потребами за відсутності певних інтересів і вельми обмеженим колом спілкування, що відрізняються безвіллям, недовірливістю, боязкістю і мстивістю [2].

Особа дитини і підлітка формується не сама по собі, а в середовищі, що його оточує. Особливо важлива роль малих груп, в яких підліток взаємодіє з іншими людьми. Перш за все, це торкається сім'ї. Різні автори виділяють різні типи неблагополучних сімей, де з'являються діти з відхиленнями в поведінці. Ці класифікації не суперечать, а доповнюють, іноді повторюючи один одного. Негативний мікроклімат, що має місце, в багатьох сім'ях обумовлюють виникнення відчуженості, грубості, неприязні певної частини підлітків, прагнення робити все на зло, всупереч воля тих, що оточують, що створює об'єктивні передумови для появи демонстративної непокори, агресивності і руйнівних дій. На першій стадії підліткового періоду (у 10-11 років) дитини характеризує вельми критичне відношення до себе. Близько 34% хлопчиків і 2% дівчаток дають собі повністю негативні характеристики, відзначаючи переважання негативних рис і форм поведінки, зокрема грубості, жорстокості, агресивності. При цьому у дітей цього віку переважає фізична агресивність і найменше виражена агресивність непряма. Вербальна агресія і негативізм знаходяться на одному ступені розвитку [3, с 52-55].

Профілактика і попередження девіантної поведінки неповнолітніх стає не тільки соціально значущою, але і психологічно необхідною. Проблема підвищення ефективності ранньої профілактики повинна розв'язуватися в наступних основних напрямках: виявлення несприятливих чинників і десоціалізуючих дій з боку найближчого оточення, які обумовлюють відхилення в розвитку особи неповнолітніх і своєчасна нейтралізація цих несприятливих дій, що дезадаптують; сучасна діагностика асоціальних відхилень в поведінці неповнолітніх і здійснення диференційованого підходу у виборі виховно-профілактичних засобів психолого-педагогічної корекції поведінки, що відхиляється. Звідси виникає необхідність в проведенні системного аналізу індивідуальних, особових, соціально-психологічних і психолого-педагогічних чинників, обумовлюючих соціальні відхилення в поведінці неповнолітніх, з урахуванням яких повинна будуватися і здійснюватися виховно-профілактична робота по попередженню цих відхилень. Раннє виявлення поведінкових проблем у підлітків, системний аналіз характеру їх виникнення і адекватна виховно-коректувальна робота дають шанс запобігти десоціалізації підлітків. Невчасне виявлення початкових ознак поведінки, що відхиляється, і проблем у вихованні, що перешкоджають розвитку дитини, приводить до швидкого переходу відхилень в хронічні порушення поведінки.

Висновки. Порівняльний аналіз проявів агресивності показав, що найбільша фізична агресія наголошується у підлітків в сільських сім'ях і

сім'ях робочих, а найменша - у дітей з сімей торгових працівників. Непряма агресія переважає у підлітків з сімей керівних працівників і сімей підсобних працівників. Вербальна агресія типова для дітей службовців середньої ланки. Найбільший рівень негативізму виявляється у дітей керівних працівників. Розгляд прояву різних форм агресивності у хлопчиків і дівчаток на різних стадіях підліткового віку і з різних соціальних груп населення дає необхідну орієнтацію в характері сфер особи дитини того, що розвивається під впливом різного мікросередовища і дозволяє цілеспрямовано будувати виховний процес.

Список використаних джерел:

1. Андриенко В.К. Система перевоспитания подростков в условиях специальной школы / В.К. Андриенко, Ю.В. Гербеев, І.А. Невський. - М., 2007.-С. 150.
2. Семенюк Л.М. Психологические особенности агрессивного поведения подростков и условия его коррекции / Л.М. Семенюк. - М., 2001. - 260 с.
3. Фельдштейн Д.И. Психолого-педагогические проблемы соотношения биологического и социального / Советская педагогика. - М., 1999.-С. 52-55.

Качан К. О., студентка 5 курсу спеціальності «Практична психологія»,
Науковий керівник: Макаренко Н. М., кандидат психологічних наук,
доцент, ДВНЗ «Криворізький національний університет»,
м. Кривий Ріг, Україна

РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПІДЛІТКІВ ПРИ РОЗВ'ЯЗАННІ МІЖСОБИСТІСНИХ КОНФЛІКТІВ

У наш час особливо гостро постає питання щодо конструктивного вирішення міжособистісних конфліктів, особливо у підлітковому віці. «Психологічний словник» визначає конфлікт як важко розв'язне протиріччя, пов'язане з гострими емоційними переживаннями. В.М. Дружинін і його співавтори дають таке визначення конфлікту: «Конфлікт - спосіб вирішення корінних протиріч, невіршених іншим (логічним) шляхом» [1].

Проблемі дослідження конфліктів присвячена значна кількість робіт як зарубіжних, так і вітчизняних вчених. Зокрема, Н.Гришина розглядає конфлікт як біполярні явище [2]. А.Я. Анцупов та В.П. Шипілов, під конфліктом розуміють найбільш гострий спосіб вирішення значущих протиріч [3].

Але нам, як майбутнім практичним психологам, потрібно більш Досконало вивчити проблему конфліктності у сфері міжособистісних